യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 138

താപസ ഉവാച .
ഗന്തുമേവം വിചാര്യാഹം തതസ്തത്സംവിദൈകതാമ് .
പ്രവൃത്തശ്ചൗത്തമാബ്ജേന സൗരഭേണേവ സൗരഭമ് .. 1
യാവത്തച്ചേതനം തസ്യ തമോജോധാതുമത്യജമ് .
പ്രവൃത്തം ബാഹ്യസംവിത്തൗ സമസ്തേന്ദ്രിയസംവിദാ .. 2
സംവിദം സംവിദാ ഗൃഹ്ണംസ്താൻബാഹ്യേഽന്ത-രപി ക്ഷണാത് .
അഹം പ്രസൃതവാംസ്തത്ര തൈലബിന്ദുരിവാമ്ഭസി .. 3
തത്സംവിദി തഥൈവാഥ യാവത്പരിണമാമ്യഹമ് .
ഭുവനം ദൃഷ്ടവാംസ്താവത്സർവം ദ്വിഗുണിതം സ്ഥിതമ് ..4
ദിശോ ദ്വിഗുണതാം യാതാസ്-തപ-തസ്-തപനാ-വുഭൗ .
ഭൂമണ്ഡലേ ദ്വേ സംപന്നേ ദ്വേ വൈ ദ്യാവൗ സമുത്ഥിതേ .. 5
വദനപ്രതിബിമ്ബേ ദ്വേ ദർപണപ്രതിബിമ്ബിതേ .
യഥാ ഭാതസ്തഥാ ഭാതേ മിശ്രിതേ തേ ജഗച്ചിതമ് .. 6
തൈലവദ്ഭാതി കോശസ്ഥം യച്ചേതന-തില+ദ്വയേ .
തസ്മിഞ്-ജഗദ്-ദ്വയം തത്ത+ത്തഥാ ഭാതി വിമി+ശ്രിതമ് .. 7
സംവിദ്ദ്വിതയകോശസ്ഥേ മിശ്രിതേ അപ്യമിശ്രിതേ .
തേ ഉഭേ ജഗതീ ഭാതേ സമേ ക്ഷീരജലേ യഥാ .. 8
നിമേഷാദ്ദൃഷ്ടമാത്രേണ സാ തത്സംവിന്മയാ തതഃ .
സകലൈവാത്മതാം നീതാ പരിമിത്യേവ സംവിദാ .. 9
ഋതുർഋത്വന്തരേണേവ സരിതേവാല്പികാ സരിത് .
വാതേനാമോദലേഖേവ ധൂമലേഖേവ വാർമുചാ .. 10
ഏകത്വേനാശു സംവിത്തേര്യയൗ മേ ജഗദേകതാമ് .
ദുർദൃഷ്ടേർദ്വി-വപുശ്ചന്ദ്രഃ സുദൃഷ്ടേ-രേകതാമിവ .. 11
തതോ മേ തച്ചിതിസ്ഥസ്യ സ്വം വിവേകമനുജ്ഝതഃ .
അല്പീഭൂതഃ സ്വസംകല്പസ്തത്സംകല്പസ്ഥിതിം ഗതഃ .. 12
തച്ചിത്തവൃത്ത്യൈവ തതോ ബാഹ്യമാലോകയംസ്തതഃ .
അഭുഞ്ജി തദ്ദിനാചാരം തത്ത+ദ്ധൃദയമത്യജൻ .. 13
തതോ യദൃച്ഛയൈവാസൗ ശനൈർനിദ്രാകുലോഽഭവത് .
പദ്മഃ സായമിവാപീയ പയോ ഭുക്ത്വാന്നമുച്ഛ്രമഃ .. 14
പ്രസൃതം ദിഗ്നികുഞ്ജേഷു രൂപാലോകക്രിയാകരമ് .
സംജഹാര ബഹിശ്ചിത്തം സായമർകോ രുചിം യഥാ .. 15
സഹ ചിത്തേന താസ്തസ്യ സമസ്തേന്ദ്രിയവൃത്തയഃ .
ഹൃത്കോശമവിശഞ്ഛന്നാഃ കൂർമസ്യേവാങ്ഗസംധയഃ .. 16
മുദ്രിതാ ഹൃദയാകാരാസ്ത ആസംശ്ചക്ഷുരാദയഃ .
ലോഷ്ടരൂപാ മൃതാവേവ ലിപികർമാർപിതാ ഇവ .. 17
അഹം തച്ചിത്തവൃത്ത്യൈവ സഹസോന്നമ്യ തത്സ്ഥിതഃ .

തച്ചിത്താനുവിധായിത്വാത്തത്തദ്ധൃദയമാവിശമ് .. 18
സംഹൃത്യ ബാഹ്യാനുഭവമന്തരേവ തദോജസി .
ക്ഷണമന്വഭവം ശൂന്യം സുഷുപ്തം തല്പകോമലേ .. 19
ക്ലമാന്നപാനബഹുലൈർനിബിഡാസ്വപി നാഡിഷു .
സുഷിരാസ്വേവ വാ വായുർന നിര്യാത്യേവ യാതി ച .. 20
യദാ തദാത്മകാത്മൈകപരോ ഹൃദി സഹസ്ഥിതമ് .
അപ്രധാനീകരോത്യേതച്ചിത്തം സ്വാർഥസ്വഭാവതഃ .. 21
സ്വാർഥമാത്രോഽദ്യ തസ്യാന്തഃ പരകൃത്യം ന കസ്യചിത് .
കചതി സ്വാർഥസത്തായാമേതദേവ വപുര്യതഃ .. 22
ശ്രീരാമ ഉവാച .
മനഃ പ്രാണവശാദേവ മനുതേ കിം മഹാമുനേ .
സ്വരൂപം മനസോ നാസ്തി തസ്മാത്തത്കേവലം ച കിമ് .. 23
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ദേഹ ഏവേഹ നാസ്ത്യേവ സ്വാനുഭൂതോഽപ്യയം നിജഃ .
മനസഃ കല്പനാത്മേദം വപുഃ സ്വപ്നേ ഗിരിര്യഥാ .. 24
തച്ചിത്തമപി നാസ്ത്യേവ ചേത്യാർഥാഭാവയോഗതഃ .
സർഗാദൗ കാരണാഭാവാദ്ദൃശ്യാനുത്പത്തിഹേതുതഃ .. 25
അതഃ സർവമിദം ബ്രഹ്മ തച്ച സർവാത്മകം യദാ .
തദാ വിശ്വമിദം വിഷ്വഗസ്ത്യേവ ച യഥാസ്ഥിതമ് .. 26
അസ്തി ചിത്താദി ദേഹാദി തദ്ബ്രഹ്മൈവ ച തദ്വിദാമ് .
യാദൃക്തത്തദ്വിദാമേതദസ്മാകം വിഷയേ ന തത് .. 27
യഥേദം ത്രിജഗദ്ബ്രഹ്മ യഥേതി വിവിധാത്മകമ് .
അത്രേമം രാജപുത്ര ത്വം വർണ്യമാനം ക്രമം ശ്രൃണു .. 28
അസ്തി ചിന്മാത്രമമലമനന്താകാശരൂപി യത് .
സർവദാ സർവരൂപാത്മ ന ജഗന്ന ച ദൃശ്യതാ .. 29
സർവവിത്ത്വാത്തു തേനേദം മനസ്ത്വം ചേതിതം സ്വതഃ .
രൂപമത്യജതാ ശുദ്ധം ബുദ്ധമാധിവിവർജിതമ് .. 30
മനസാ കല്പിതം തേന യദ്വൈ സരണമാത്മനഃ .
തദേതത്പ്രാണപവനം വിദ്ധി വേദ്യവിദാം വര .. 31
പ്രാണതൈഷാ യഥാ തേന കല്പിതേവാനുഭൂയതേ .
തഥൈവേന്ദ്രിയദേഹാദി ദിക്കാലകലനാദി ച .. 32
ഇതി വിശ്വമിദം വിഷ്വക് ചിത്തമാത്രമഖണ്ഡിതമ് .
ചിത്തം തു ചിത്പരം ബ്രഹ്മ തസ്മാദ്ബ്രഹ്മേദമാതതമ് .. 33
അനാകാരമനാദ്യന്തമനാഭാസമനാമയമ് .
ശാന്തം ചിന്മാത്രസന്മാത്രം ബ്രഹ്മൈവേദം ജഗദ്വപുഃ .. 34
സർവശക്തി പരം ബ്രഹ്മ മനഃശക്ത്യാ യഥാ സ്ഥിതമ് .
യത്ര തത്ര തഥാ രൂപം സ്വമേവാനുഭവത്യലമ് .. 35
സംകല്പാത്മ മനോ ബ്രഹ്മ സംകല്പയതി യദ്യഥാ .
തത്തഥൈവാനുഭവതി സിദ്ധമാബാലമീദൃശമ് .. 36

പ്രാണീകൃതഃ സ്വയമയം നനു ചേതസാത്മാ
ദേഹീകൃതസ്ത്രിഭുവനീകൃത ഏവ നാദ്യഃ .
ദേഹീകൃതഃ ഖവപുരേവ ഗിരീകൃതശ്ച
സ്വപ്നേഷു കല്പിതപുരീഷ്വനുഭൂതമേതത് .. 37

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണ പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ചിത്ത-സർവാത്മ-കതാ+പ്രതിപാദനം
നാമാഷ്ട+ത്രിംശ-ദധിക-ശതതമഃ സർഗഃ .. 138 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
3.1.2024